

Lista på transkriptionstecken för arabiskt dialektmaterial¹

De tecken som beskrivs nedan är de som traditionellt används i arabisk dialektologi. För att precisera ljudvärdena anges i högerkolumnen de motsvarande omskriftstecknen enligt IPA (International Phonetic Association) inom klammer.² En alltför rigorös reducering av tecknen i riktning mot en fonemisk skrift har undvikits.

Punkt under en konsonant (med undantag av *h*) betecknar velariserat (emfatiskt) uttal.³ I analogi härmed används en punkt under *a* eller *ā* för att beteckna ett bakre uttal. Upphöjda vokaltecken uttrycker ultrakorta eller icke-fonemiska vokaler, i förbindelse med en ytterligare vokal däremot den glidande beståndsdel av en diftong. Tecknet $\overset{\sim}{}$ över en vokal betecknar ultrakort vokal i öppen stavelse (i maghrebinsk arabiska), ett tilde (\sim) över vokalen betecknar nasalisering (dialekterna på Arabiska halvön).

Samtliga tecken i tabellen finns i fonten *Charis SIL* som kan hämtas gratis från SIL International, se www.sil.org. För tecknen i vänsterkolumnen rekommenderas att tangentbordsdrivrutinen *LingfilSemitica* används i programmet *Keyman Desktop* (kan hämtas från www.tavultesoft.com). För att kunna skriva tecknen i högerkolumnen behövs tangentbordsdrivrutinen *IPA Unicode* (kan hämtas från SIL) till *Keyman Desktop*.

¹ Källa till nedanstående lista med transkriptionstecken är Wolfdietrich Fischer och Otto Jastrow (red.), *Handbuch der arabischen Dialekte*. Porta Linguarum Orientalium N.S. 16. Wiesbaden: Harrassowitz, 1980, sid. 11-14.

² Se vidare <http://www.arts.gla.ac.uk/IPA/ipa.html>.

³ Velarisering, uttal med bakre delen av tungryggen höjd så att den intar ett läge liknande det den intar vid uttalet av [u]. Engelskans ”mörka” *l*-ljud, som används framför konsonanter och i ordslut, t.ex. i *build*, är en velariserad tonande alveolar lateral (Claes-Christian Elert, *Allmän och svensk fonetik*, Stockholm 1970, sid. 54).

Klusiler (explosivor)⁴

<i>p</i>	tonlös bilabial klusil	[p]
<i>b</i>	tonande bilabial klusil	[b]
<i>ɸ</i>	tonande velariserad bilabial klusil	[ɸ]
<i>t</i>	tonlös dental klusil	[t]
<i>ʈ</i>	tonlös velariserad dental klusil	[ʈ]
<i>tʼ</i>	tonlös velariserad och glottaliserad dental klusil	[tʼ]
<i>d</i>	tonande dental klusil	[d]
<i>ɖ</i>	tonande velariserad dental klusil	[ɖ]
<i>y, j</i>	tonande palatal ⁵ klusil	[j]
<i>k</i>	tonlös postpalatal ⁶ eller velar klusil	[k]
<i>ɕ</i>	tonlös postvelar klusil	[ɕ]
<i>g</i>	tonande postpalatal eller velar klusil	[g]
<i>ɣ</i>	tonande postvelar klusil	[ɣ]
<i>q</i>	tonlös uvular ⁷ klusil	[q]
<i>qʼ</i>	tonlös glottaliserad uvular klusil	[qʼ]
<i>ʔ, ʀ</i>	tonlös glottal ⁸ klusil	[ʔ]

Affrikator⁹

<i>č</i>	tonlös dental affrikata (< <i>k</i> eller <i>ǵ</i>)	[ts]
<i>ʧ</i>	tonlös dental affrikata (< <i>t</i> eller <i>ʈ</i>)	[ts]
<i>ǵ</i>	tonande dental affrikata	[dz]
<i>č</i>	tonlös palato-alveolar ¹⁰ affrikata	[tʃ]

⁴ Klusil eller explosiva, luftströmmens passage ut genom de övre luftvägarna spärras. När avspärrningen plötsligt öppnas rusar den sammanpressade luften ut, varvid ljudet bildas (Elert 40).

⁵ Palatal, främre delen av tungryggen mot främre delen av hårda gommen (Elert 50).

⁶ Postpalatal eller bakre palatal. Tungryggen mot bakre delen av hårda gommen (Elert 51).

⁷ Uvular (bakre velar). Bakre delen av tungryggen mot bakre delen av mjuka gommen och tungspenen (Elert 52).

⁸ Glottal, förträngning eller avspärrning i luftströmmens väg med hjälp av stämläpparna, alltså i röstsprungan (som vid uttal av *h* i svenska *hall*) (Elert 53).

⁹ Affrikata: om man vid uttalet av en klusil kvarhåller den förträngning som följer omedelbart efter det slutna stadiet, blir resultatet att klusilen övergår i och efterföljs av en frikativa, bildad på samma ställe i ansatsröret. Ett sådant sammansatt ljud kallas *affrikata* (Elert 40).

ǧ tonande palato-alveolar affrikata [dʒ]

Spiranter (frikativor)¹¹

<i>f</i>	tonlös labio-dental spirant	[f]
<i>f̥</i>	tonlös velariserad labio-dental spirant	[ɸ]
<i>v</i>	tonande labiodental spirant	[v]
<i>ɣ</i>	tonande velariserad labiodental spirant	[ɣ]
<i>t̪</i>	tonlös interdental spirant	[θ]
<i>d̪</i>	tonande interdental spirant	[ð]
<i>d̪̥</i>	tonande velariserad interdental spirant	[θ̥]
<i>ħ, x</i>	tonlös velar ¹² spirant	[x]
<i>g̊</i>	tonande velar spirant	[ɣ̊]
<i>ħ</i>	tonlös faryngal ¹³ spirant	[ħ]
<i>ʕ, ʕ̥</i>	tonande laryngal spirant ¹⁴	[ʕ]
<i>h</i>	tonlös glottal spirant	[h]

Sibilanter

<i>s</i>	tonlös dental sibilant	[s]
<i>ʃ</i>	tonlös velariserad dental sibilant	[ʃ]
<i>z</i>	tonande dental sibilant	[z]
<i>ʒ</i>	tonande velariserad dental sibilant	[ʒ]
<i>ʂ</i>	tonlös palato-alveolar sibilant	[ʂ]
<i>ʐ</i>	tonande palato-alveolar sibilant	[ʐ]

¹⁰ Palato-alveolar, främre delen av tungryggen mot tandvallen och hårda gommen (Elert 48).

¹¹ Spirant eller frikativa: gnidjud. Luftströmmen passerar en förträngning i munhålan eller svalget (Elert 39).

¹² Velar, bakre delen av tungryggen mot mjuka gommen (Elert 51).

¹³ Faryngal, uttal i svalget (partiet närmast ovanför röstspringan).

¹⁴ Fischer-Jastrow använder här det arabiska tecknet ʕ. I dialektologisk litteratur förekommer dock vanligen vid transkriptioner ʕ eller ʕ̥.

Lateraler¹⁵ och tremulanter (vibranter)¹⁶

<i>l</i>	tonande dental lateral	[l]
<i>ɫ</i>	tonande velariserad dental lateral	[ɫ]
<i>r</i>	tonande dental tremulant	[r]
<i>ɾ</i>	tonande velariserad dental tremulant	[ɾ]

Nasaler

<i>m</i>	tonande bilabial nasal	[m]
<i>ɱ</i>	tonande velariserad bilabial nasal	[ɱ]
<i>n</i>	tonande dental nasal	[n]
<i>ɳ</i>	tonande velariserad dental nasal	[ɳ]

Halvvokaler¹⁷

<i>w</i>	bilabial halvvokal	[w]
<i>ɰ</i>	bilabial velariserad halvvokal	[ɰ]
<i>y</i>	palatal halvvokal	[j]

Vokaler

<i>ī</i>	lång främre hög orundad vokal	[i:]
<i>i</i>	kort främre nästan hög orundad vokal	[ɪ]
<i>e</i>	kort främre medelhög orundad vokal	[e]
<i>ē</i>	lång främre medelhög eller medellåg orundad vokal	[e:, ε:]
<i>æ, ä</i>	kort främre medellåg orundad vokal	[ɛ]
<i>ā, ā̄</i>	lång främre medellåg orundad vokal	[ɛ:]
<i>a</i>	kort främre till bakre låg orundad vokal	[æ, a, ɑ]
<i>ā</i>	lång främre till bakre låg orundad vokal	[æ:, a:, ɑ:]

¹⁵ Lateral, luftströmmen får passera längs tungans sidor, medan tungan spärrar av luftens väg utmed mittlinjen i längdriktningen (Elert 40).

¹⁶ Tremulant eller vibrant. Genom luftströmmens inverkan kan någon elastisk del av talorganen, t.ex. tungspenen eller tungspetsen, försättas i dallring (Elert 40).

¹⁷ Halvvokal, ett ljud som till sitt bildningssätt är vokaliskt, alltså uttalat med fri väg för luftströmmen genom svalget, munhålan och munöppningen, men till sin funktion i språket är konsonantiskt, dvs. icke stavelsebildande (Elert 33).

<i>a</i>	kort bakre låg orundad vokal (i Syrien-Libanon också rundad och något högre: [ɒ, ɔ])	[ɑ]
<i>ā</i>	lång bakre låg orundad vokal (i Syrien-Libanon också rundad och något högre: [ɑ:, ɔ:, ɔ:])	[ɑ:]
<i>ə</i>	kort medelhög orundad mellanvokal	[ə]
<i>ū</i>	lång bakre hög rundad vokal	[u:]
<i>u</i>	kort bakre nästan hög rundad vokal	[ʊ]
<i>o</i>	kort bakre medelhög rundad vokal	[o]
<i>ō</i>	lång bakre medelhög eller medellåg rundad vokal	[o:, ɔ:]

Faryngaliserade¹⁸ vokaler (maltesiska)

<i>ạ</i>	[ạ:]
<i>ạ̈</i>	[ɛ̣:]
<i>ø̣</i>	[ɘ̣:]

Diftonger¹⁹

<i>ay, ai</i>	[aɪ, ɛɪ]
<i>æy, äy</i> (variant av <i>ay</i>)	[ɛɪ]
<i>ey, ei</i> (variant av <i>ay</i>)	[eɪ]
<i>ēy, ēi</i> (variant av <i>ay</i>)	[eːɪ]
<i>āy, āi</i>	[aːɪ, aːɪ]
<i>āi, āi</i>	[ɛːɪ]
<i>aw, au</i>	[aʊ, aʊ, ɔʊ]
<i>ow, ou</i> (variant av <i>aw</i>)	[oʊ]
<i>ōw, ōu</i> (variant av <i>aw</i>)	[oːʊ]
<i>āw, āu</i>	[aːʊ]
<i>āw</i> (alt. <i>āw, āu</i>)	[ɛːʊ]
<i>āw, āu</i>	[aːʊ]
<i>īⁱ</i>	[iːɪ]
<i>ī^e</i>	[iːɛ]
<i>ī^ä</i>	[iːɛ]

¹⁸ Faryngalisering innebär att konsonanten uttalas med förträngning av svalget (Elert 54).

¹⁹ Diftong, en följd av två vokalljud som ingår i en och samma stavelse, alltså icke åtskilda av en stavelsegräns (Elert 33).

<i>i^a</i>	[iɐ]
<i>īw, īu</i>	[i:ɥ]
<i>ū^o</i>	[uːɔ]
<i>u^ä</i>	[uɛ]
<i>“ī</i>	[ɛi:]

Några av de under ”Diftonger” anförda vokalföljderna med lång begynnelsevokal, t.ex. *āu, āū, āu, īu*, kan fonemiskt uppfattas som tvåstaviga. Detta gäller också för alla här icke anförda sekvenser av två vokaler, t.ex. *īa, ūa < *īhā, *ūhā*, etc.